

Öfver freden imellan Sverige och Rysland, som afslutades den 19 augusti 179...

Dahl, Christopher,

1700-1829 81 Cg Br. 1790

National Library
of Sweden

1790

DAHL, CHR.

Ex. A

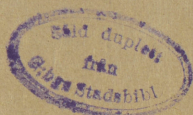
Witt. Sv.

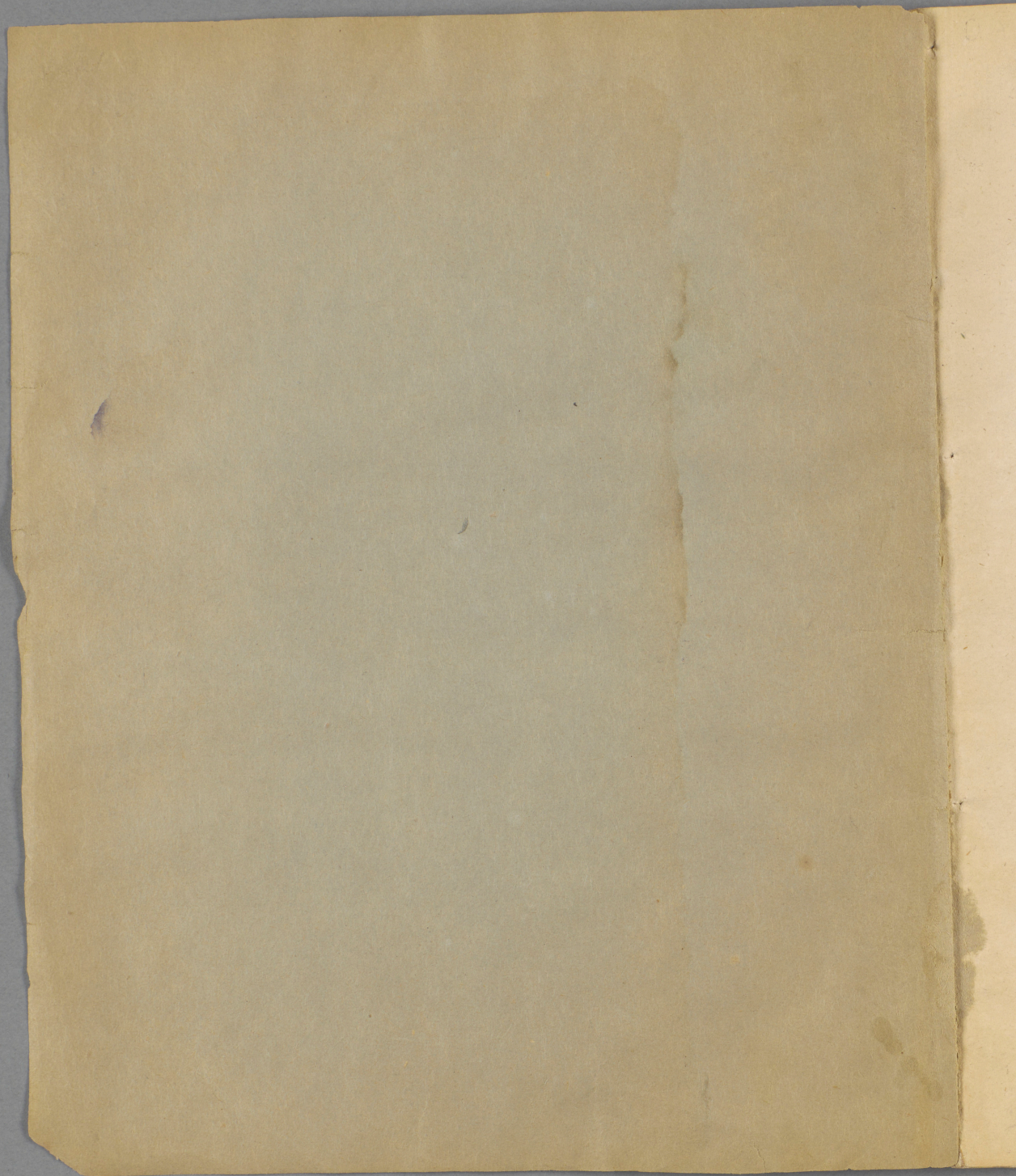
list.

(Br)

1700-1829

1790

ÓFVER
FREDEN

001
Vit. Sv.
Lit
(Bk)
1700-1829
1790

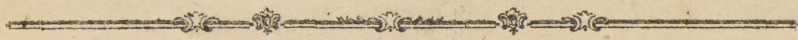
IMELLAN
SVERIGE OCH *RYSLAND*,

SOM AFSLUTADES DEN 19 AUGUSTI 1790.

TAL,
INFÖR KONGL. ACADEMIEN I UPSALA,

HÄLLET,
DEN 5 OCTOBER

AF
CHRISTOPHER DAHL,
KONGL. HÖFPREDIKANT OCH PHILOSOPH. DOCENS.

UPSALA,
TRYCKT HOS DIRECTEUREN JOHAN EDMAN.

OPPER

BRADLEY

2 NEW YORK

CONSTITUTIONAL

1847

NEW YORK

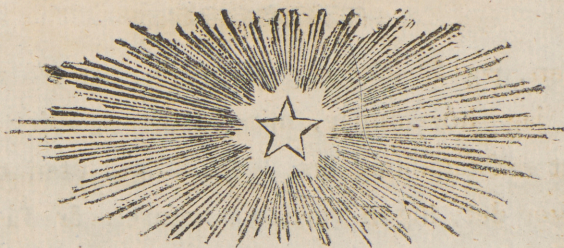
1847

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

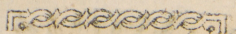
NEW YORK

Den lugna Morgonstund, då Dagens ljusa Drott
Ur Österns gyldne portar tågar:
Månn klippans dierfva fon - månn det år Örnen blott,
Som stiger mot Dets höjd, som Honom helsa vågar?
Nej - ock till dåldens djup Dets ljus, Dets värma nått:
Når Han sin bild i källan målar,
Sin prakt på blomsterfältet får,
En loffång andas fram i hvarje af Dets spår,
Och glädjen strömmar ut, få grånskös, som Dets strålar.

Så blef denna Høgtidsdag icke endast för Snillet
en Høgtidsdag: Academien har begått den med en vär-
dighet, som egnade henne: och, till åventyrs, vore blott
nu omsider, det kunde frågas, huru, med de kånflor för
Konung och Fådernesland, hvaraf detta Samhälle ut-
märker sig, man kunnat förena en få ringa sorgfällighet
i valet af deras tolk.

104.

Men, jag är icke nog förmåten, att tro mig utse-
dertill: jag hörsammar, mine Herrar, Eder befallning,
utan att misstaga mig om Eder affigt: utan tvifvel, jag
medgifver det, ingen varelse i naturen är så klen eller
omårkbar, att des s rörelser för den stigande Solen icke
fånga skådarens öga: äfven des s vanmågtiga glädjebe-
tygen tillhöra dagens prakt: kan hända, man skulle fak-
nat något för denna, om icke äfven den ringaste ibland
Eder hade förkunnat des s pris.

Det är på denna grund, jag anser mig kallad, att be-
gå Høgtiden af den lyckliga Fred, som, med vår Ko-
nung, återskänkte oss tryggheten af ett fällt folk. Jag
skulle icke sakna ett bifall, om jag här kunde blott upre-
pa de ädla tänkefätt, af hvilka J, Vårde Fäder, varit mi-
ne Efterdömen och Lärare, och Du, som omgifver här
Din like, glada Ungdom, min följeslagare.

Men des s qual, denna öma oro, som förmörkade
Edra anleten, Edra suckar, Edra böner till himmelen,
för en Konung i farorna, för ett Fädernesland på bran-
ten af undergång, må de vara förgåtna vid glädjens blick:
J vänta icke, att jag återkallar dem: de antvardades tyft-
heten och älska icke att omtalas. Mine

005

Mine Herrar, jag talar icke till Eder berömelse, ty tillgifvenhet för en God Konung, deltagande i det Allmännas öden, bör väl detta kunna få namn af förtjenst? Sannerligen, vi skulle icke utan anledning mischkännas, om vi sökte en slags åra af desfa tänkesått; ty man har erfarit det, och sådan är menniskan, att hvad man åflas för att framför andra synas att vara, detta, det är man icke. Det är icke vår affigt, att söka ett namn framför medborgare, eller, till likars förfång, tränga närmare Thronen; men det bör jag icke förtiga, att om Upsala Academie, hvilken af GUSTAF, både såsom Konung och Kronprins, njutit få många enskilda vedermålen af Nåd, omhön, fåger jag, på ett närmare sått känner sig tillgifven Dets person, är sådant icke en åra, som man bör afunna henne, utan en af de måst naturliga plikter.

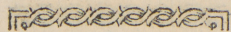
Det vore feladt, mine Herrar, mot Edra lärdomar, om jag gick att förlora mig uti underfökningar, som åro ämnen endast för en djupare Statsklokhet, eller, kan hända oftare, syflolöshetens tidsfördrif. De händelser, som bereda skakningar innom Samhället åro merendels, i sin början omärkliga, men våldsamme till sina utbrött: man ågde ju, tycker man, en den klaraste himmel, en den stillaste dag,

606

och — hvadan desfa Orcaner, som härjade åkerfälten, desfa tordön, som störtade på våra boningar — Endast den naturkunnige låg dem förut och afaktade deras anfall: han misstänkte det förfätliga lugnet: detta ljumma qualm tyngde hans bröst: ännu, sade han, är under horisonten det moln, som J icke förmoden: kan hånda, skakar det denna åldriga Ekens krona, skingrar edra hjordar och gör årets hopp ovisst; men det skall skåra den itånda luften, det skall förekomma, att icke allt må förvina, det är en vålgerning af Naturen.

Oliven, efter forntidens fått at tala, egnades Vishets-Gudinnan, och utan tvifvel är det Uplysningen, som förmildat folkslagens feder; men, till människoflåg-tets olycka, den har ännu ej mågtat, och mågtar kan hånda aldrig, att uprätta en Stadigvarande Fred och behålla lugnet på jorden. Philosophien, ehuru i många affeenden väldigare än Svärdet, har, intill våra dagar, fåfångt bemödat sig, at kvarhålla det i sin skida: vi hafve fett de vackrafte afhandlingar i detta ämne; men det är här, som philosophien gemenligen öfvergår till en art skaldekonst, ljufva inbillningsdikter om en Gyllende Ålder, som man icke vet, om den varit, och som, olyckligt-

ligtvis, förmodligen aldrig skall komma. Pröfvom endast menniskolynnet, pröfvom naturen af Samhällen, och detta glada hoppet försvinner. Utom ett rättesnöre af Lagar, hvem är den medborgare, som alltid skulle se sig förfåkrad mot oförrätter och misstag: eller om, där de finnas, de få fällan äro tillräcklige, at förekomma enskilda stridigheter, hvad skall hända Regenter eller Folkslag imellan, där i allmänhet Lagar ej äga rum? De hafva ej detta vårn, denna tillflykt: ingen dödlig hand har vågat bestämma deras inbördes rättigheter och plikter — Menniskia, när du ofta rasar i fjättrarne, hvad gjorde du, lös? när innom kända vikar du ofta våderdrifs ur din kosa, undra icke, at det stormar på Ocean.

I denna grymma nödvändighet af förfvar, är utan tvifvel Tapperheten, en den väfendtligaste, en den äro-rikaste egenkap hos ett folk, en Dygd, och det i ordets egentligaste bemärkelse. Mitt Fädernesland, Du har, sekler igenom, i detta afseende varit Nationernas undran: en hvila af knappa tjugufju år, kunde den få aldeles utplåna minnet af Dina fordna bedrifter, att man redan misfskänner Ditt mod och Din styrka? Var Din krigsåra icke

icke nog dyrköpt med GUSTAVERS och CARLARS blod eller derföre, att Dig beskärdes omsider en Hjelte på Thronen, som utan blod vetat segra, skulle det hårda profvet Dig återstå, att, för Din sjelfständighet, se Hans eget omsider kräfjas? Ja, Han ålskade freden, Han skötte dess idrotter, Konster och Vettenskaper blomstrade under Hans Spira, Friheten och sjelfva detta Storverk af ett Folks råddning, som tvedrågten sönderflet och utländskt ok tryckte: allt detta var fredens yrken: var en skånk af GUSTAF DEN TREDJE: hvad var öfrigt för Hans odödlighet? det, att uplifva Svenska Vapnens åra.

Man har, kan hånda icke utan anledning, velat finna, att en Nation, som hunnit någon vifs höjd i odling af Vettenskaper och Seder, har i samma mon alltid förlorat något af dessa slags egenskaper, som tilldana krigets hjeltar. Man måtte då tillstå, att det var under GUSTAFS regering, som Sverige borde kunna med fördel angripas, och då, hvem ågde rätt at lofva sig flera segrar, än den Magt, som nu blef vår fiende? Sjelfva detta rum och Eder närvaro, mine Herrar, förolämpades utan tvifvel, om jag ens stadnade vid en sats, som är så förklenlig för vettenskaperna: men medgifvom också, att

109.

att de vackra konsterna icke gerna paras med krigets yrken, må hända, att Sång-Gudinnorna underhålla någon veklighet af sitt kön, i vilken ny åra för Eder Konung och Edert Fädernesland, att med sitt exempel hafva utgjort ett undantag för Historien, och vederlagt tidernas erfarenhet. Och, vågar jag här, mine Herrar, icke förbigå en åtanka, som, kan hända, är altför enskild för detta tillfälle? J förgåten aldrig den Nåd, som blifvit denna Academien vederfaren: redan vid det sista besök, som Eder förunnades, hvålfdes i Hjeltens själ dessa digra bekymren: ännu, hvem skulle förmodat det, Han tillåter sig att dröja för edra öfningar: ännu Hans lugna blick hvilade öfver detta Lårofåte, och knappast hade Han lämnat det ur Sin åsyn, när, i spetsen för Sina herrar, Han redan stod in i Ryskland.

Store Konung, hvem mågtar följa Dig i farten till Din odödlighet? hvem liknade Dig, när, på Ijungeldens vingar, Du ilar till Din Kronas försvar: hvem, när alt andades krigets fasa, och Du står med freden ibland Ditt folk?

Krigstheatern är öpnad, och det är C A R L, som den första Lagren vardt förbehållen. Segren öfver

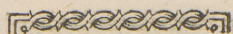
870.

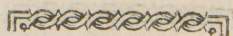
en vanmäktig fiende hade varit en feger, utan att strida: den hade varit en fällsamhet för Själfva Hans namn: endast Hoglands stränder äro nog viktige för att fråga det: må det tillåtas en Desfens flotta att vara till: CARL och den Svenska råknar icke på feger, när ej fiendens styrka är öfverlägsen.

Imellertid, om detta var blott en början, om Svenska vapnen redan i första hårskriget upnä fin urgamla åra, om Sjöflaget, äfven efter fiendens vidgående, var ett undervärk af tapperhet och af mod, om Nyflott ännu försvaret sig endast genom sin fiendes eftergifvenhet, om Fridrikshamns murar bäfva, om det misströstar om sin räddning, om mot en antågande fiende det redan offrar sin egen förftad åt lågorna — då, mitt Fädernesland, hvem skulle sagt Dig, att det år förft i dag, som Du skulle begå denna Fredsfest: då hvem hade förmodat, att Historien nu omsider skulle befanna, hvad man hittills knappast kånt utom fabellåran: då hade endast bordt vara åtten af de Sarmatiska refarne, som misfkyckats i förfök mot en Konungathron: då, Milde Konung, hade Du, efter få mycken strid, bordt kunna undgå den hårdafe, striden imellan Ditt hjerta och underfåtares brott.

Pri-

Prisom, mine Herrar, Förfynen och beundrom detta mod i ett dödligt bröst, denna ståndagtighet, som ensam kämpar mot så mångfaldiga óden, denna vishet, som ännu finner utvägar, att rådda ett Rike, åfven i en stund, då nästan det sjelft såg sig förloradt. Icke nog, att Ryfka Magten funnit rådrum att hånna sig: nu antågar Danemark till des undfättning: icke, nog, att Sverige ser sig ansatt af tvånne fiender: den tredje, kan hånna, och den förfärligaste bår det inom sitt eget sköt, villrådigheten eller förtviflan: och i en sådan sakernas ställning kommer Konungen öfver från Finland. När hånna, att en GUSTAF återkom till Sitt folk, och helfades icke af glädjen uti des anleten? men hvem var mågtig dåraf i sakens stund, hvem såg ens möjligheten af Rikets frålning, hvar var den arm, som kunde stråcka sig till des försvar, det råd, hvarmed man vågade understödja? nej — alt hade fallit till jorden: beundrad, men ensam, stod Du, o! Hjelte, och upbar Din Krona. Ja, Du kråfde ock icke hvad man ej mågtade; men må Du nu tillåta Dina underfåtare den vållusten af sin tacksamhet, att det år Dig och detta ógonblick, som ensam de tillskrifva, att detta Rike icke låmnades sina fiender till ett rof, och, jag ryser att tänka det, att des usla låmningar icke rókt af medborgares blod.

Utan tvifvel, mine Herrar, jag finner, hvart Eder beundran och Eder tackfämhhet hänför Eder: jag finner, hvad i detta ögonblick J skulle vara frestade, att höra för Eder uprepas; men slutom innom våra hjertan en vördnad, som vi ej äge nog frihet att uttrycka, och förhaftom icke en fanning, om också ingen ting annat än tiden kan göra den olämplig: vi hafve redan sagt nog för detta tillfälle, om vi inskränke oss, att blott erinra, det GUSTAF ADOLFS Åra i alla åldrar förblifver stor, om ock en Oxenstjerna delade den, och CARL DEN TOLFTE en Hjelte, ehuru framgången icke krönte Hans verk. Esterverlden skall icke misstänkas för en jämförelse; men vi — bäfvom för detta dryga kall af en Hjelte, när ensam, och med lott af en dödlig, Han skall gå att förena så mångas förtjenster, och i denna stund, när ännu af Honom fordras, att Han delar GUSTAF ERIKSSONS öden.

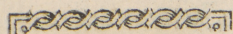
I likhet med Honom och i spetsen för Dalkarlarna, möter GUSTAF sin fiende: Götheborg räddas, och — detta var kriget med Dannemark.

Så, på det uprörda hafvet, är det med en vink af den Gudamagt, som beherrsakar det, att stormarne lägga

fig och de svarta molnen försvinna; men — ännu det var för oroligt, att genast kunna återtaga sin stillhet: ännu håfver sig här och där en bölja mot klipporna: ännu brufar in i vikarne fvallvågen: det är ingen magt, utom tidens, som fullkomligen kan återställa defs lugn. I förstån, mine Herrar, att jag nalkas ett Riksmöte, som är ett af de märkvärdigaste i tideböckren. Får jag fåga, att det var nu, som GUSTAF kunde njuta någon hvila från mödorna, eller — åfven här, nödgas jag fortfatta en berättelse af strid och af segrar? Nej, det är denna flags åra, som ensamt Han ville vederfåka: Han kunde icke lämna det hoppet, att man kan mistaga sig om medlen, men ingen Svensk fela i vålmening mot Konung och Fosterland. Medborgare, hvilket efterdöme för Eder! ålfken hvarannan inbördes: dömen icke, få varden J icke dömd: följn Eder Konung, att upföka Sveriges fiender endast utom defs gränfor.

Under tvånne år, som ännu fältttåget påstår, hvar år det, då icke Svenska Vapnen utmärka sig på ett fått, som skulle hedrat dem åfven i deras måft krigiska tidehvarf? Jag behöfver blott nämna Uddismalm, Parkumåki, Elgsön, Likala och Dig, Valkiala, få årorik för

den Svenska Soldaten, få årorik för des's Anförare och få, utan exempel, årorik för en Konung, som, färdig att belöna förtjensten, måtte se Sin Egen belönt: som af en segrande Krigshår, vittnen till Hans tapperhet och Hans mod, nödgas emottaga åretecken, dem Konungar, vanligen, blott kunna gifva.

O! Konung, Du tillåt Dig åt folkets förtjusning, Ditt hjerta förfakade ej detta tackfamnetsprof; men hörde Du ej deras bönér, flöto des'sa tårar förgåfves, som befvoro Dig, att icke vidare få blottstålla Din Dyra Person eller ännu trofva de faror, af hvilka Du icke gick omärkt ur striden. Nej! — Han öfverlåter sig åt ett ännu vådligare element, Skårgårdsflottan hade ännu icke delat åran af Hans segrar, Han antager des's befål, bränner Friedrikshamns skeppshvarf, tränger fram under sjelfva Wiborgs canoner och vågar detta ohörda prof af mandom, att imellan bågge fiendtliga flottorna bryta fram, för att på ett ställe, som man vågat göra tvetydigt för Hans flagga, kunna hämnas des's oförrätt, för att vid Svenskfund aldeles ödelägga Ryska Skårgårds - escadren.

Det vore här, som talaren ågde ett fålt; men jag,
må

må jag här loftala blott med min tyftnad. J förftån, mine Herrar, hvarföre jag inkränker mig, at endaft upräkna desfa bragder; och J mifskånnen icke ett tungomål, fom år det naturligaft för vår beundran.

Må derföre detta vara historien af ett krig, fom, ännu i fulla lågor, få oförtänkt, beredde ofs Freden. Men till äventyrs, har jag varit mindre upriktig i berättelsen: kan hända, nog enfidig för min Konungs och mitt Fösterlands åra, har jag anfört desf fördelar och döljt desf förluster. Det år fant, och behöfver man erinra det, ett krig kostar blod — men hvar spildes det ohåmnadt? ett krig måste, fom alt annat, erkänna lyckans omkiften; men när var det, fom jämvål desfa mifsöden icke blefvo ämnen för nya loford, när, då fjelfva retraiten ej var en åra? Derföre ock, J Hjeltar, J, fom stupat för Edert Fädernesland, J, fom hembåren det Edra får, mifskånnen icke desf tackfamhet, utan veten det, Edra får åro höljde af lagrar och af vålsignelse Edra grifter.

— Men Du, Svea, Du fückade efter freden, den år Dig beskård: redan, då Du icke hoppades den, vardt hon Dig gifven. Din Konung år Dig bevarad, Dina lands-

116.

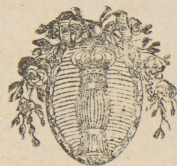
landsåndar trygge; men ett enda Dig återstår: detta
fvård, som blifvit Dina fiender frånryckt, må, mot Ditt
 eget sköt, Du ej båra det: den Fred, Dina fiender tillå-
 ta Dig, må Du tillåta Dig den fjelf.

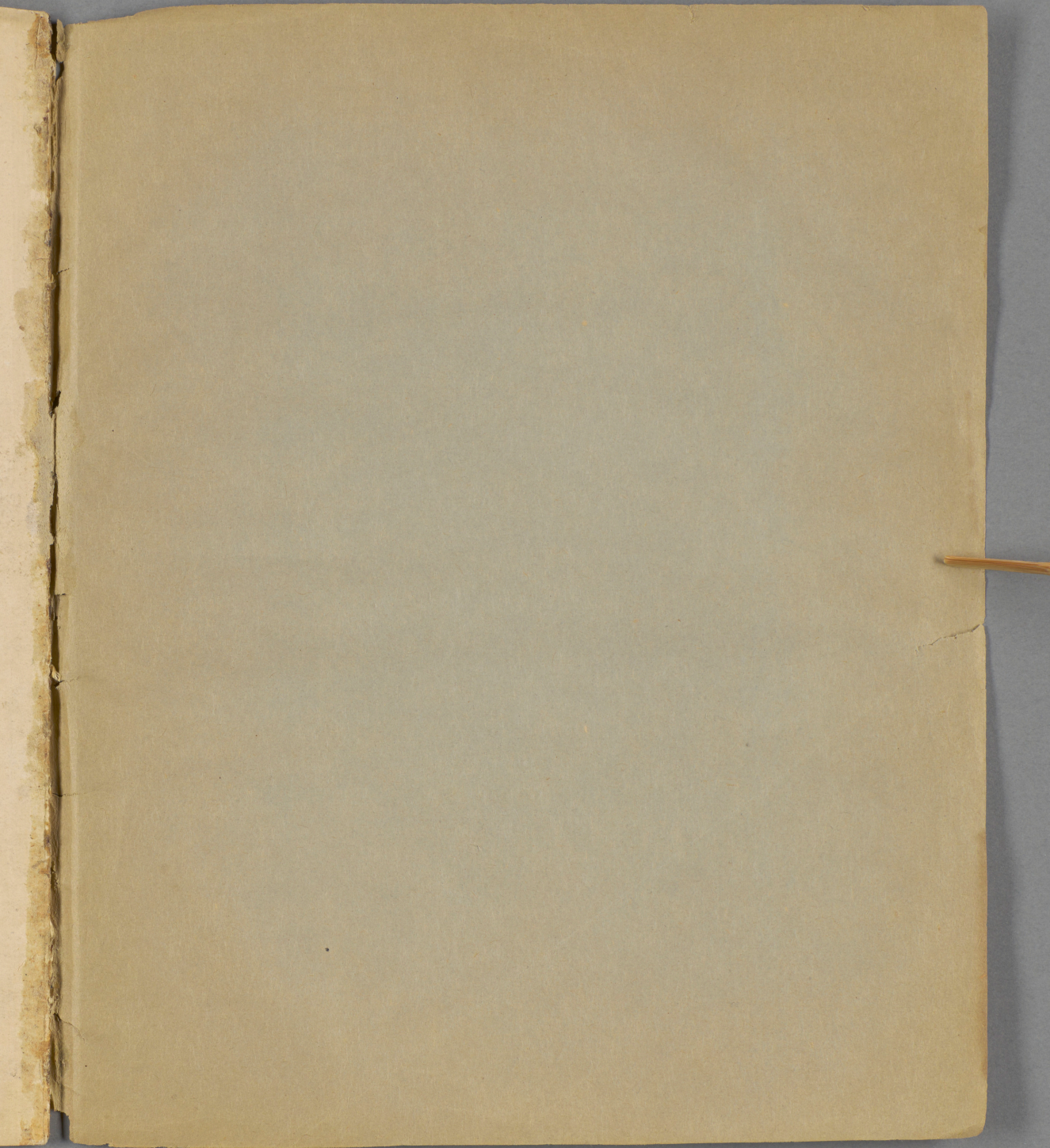
Och Du, som för ett Rikes bestånd har trofpat få
 mångfaldiga öden, Odödliga Hjelte, må mödornas tid
 hafva varit, må Du en gång njuta belöningens. Vi ve-
 te det, af en dödligs åra år fvårligen mera öfrigt för
 Dig att upnä, men Sällheten — o! Konung, hvad skul-
 le återstå för vår tacksamhet, om icke vi hoppades, att
 det är denna, som endast ett troget folk mågtar gifva.
 Ja, vi våge förmoda det, Svenska hjertat förgåter sig icke:
 detta Rike har redan länge nog rönt tvedrågtens verk-
 ningar: det skall icke neka sig mera ett lugn, för hvil-
 ket Du icke tröttnat, att ofra Ditt eget: Fredens Gud
 skall vålfigna Ditt verk.

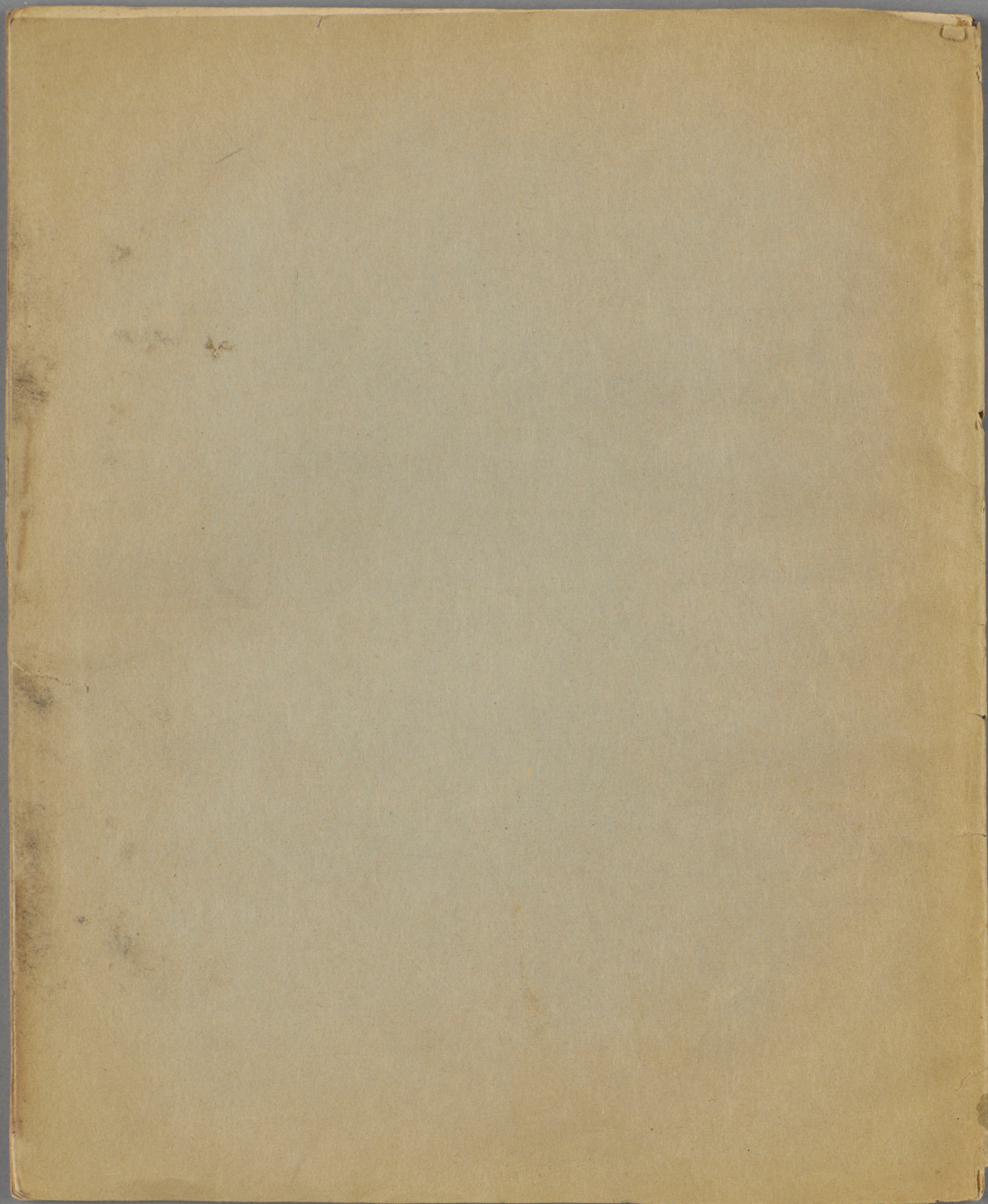
Det är med desfa tänkesätt endast, med hörsamhet
 emot Öfverheten, med enighet inom ofs fjelfva, som
 Himlen icke skall finna sig gåckad af desfa loffånger —
 i hvilka en svag stämman har i dag vågat deltaga. O! Ko-
 nung, den har på sina läppar vågat båra Ditt pris: den
 af-

aftynar nu åter i tyfta vålsignelser: ehuru fjelfva detta
 rum påminner ofs ett ännu obenämndt ämne för vår
 tackfahet. Men, om Vettenkaperne redan länge mis-
 tröftat om ett offer, värdigt den Nåd, hvarmed Du om-
 fattat dem: om de icke finna fig mågtige af Ditt lof, få
 åga de likvål ännu ett hopp för fin erkånsla: ty då, när
 åfven höjden af all timlig lyckfalighet måtte erkänna fi-
 na skiften, när åfven Dina förtjenfter, o! Konung, icke
 altid smaka fin lön: då är deras ftund kommen, då åro en-
 dast desfa vifhetens läror, fom kunna båra Dig den,

Och, Prins, när åfven Purpurns pragt
 En gång Din tyngda Sjal befvårar,
 När Dina murar, Dina hårar,
 Mot orons öfverlägsna magt,
 Ej mer förmå Ditt Sinne freda:
 När ftundom Kronan blir Dig tung,
 Då skola desfa blott från Thronen långt Dig leda,
 Och Dig, fom filosofh, fom menniska, bereda
 Den fällhet, Du ej nått, fom Kung.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

